

HACİMAHMUTOĞLU, Hande, TÜRKİYE'DEKİ SOSYAL YARDIM SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

DPT Uzmanlık Tezi, Ankara, 2009.

ÖZET

Planlama Uzmanlığı Tezi

TÜRKİYE'DEKİ SOSYAL YARDIM SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Hande HACİMAHMUTOĞLU

Yoksullukla mücadelenin önemli araçlarından biri olan sosyal yardımlar, muhtaç kişilere devlet tarafından karşılıksız olarak yapılan ayni ve nakdi transferlerdir. Son yıllarda sosyal yardım sistemlerinin kapsamı gerek dünyadaki pek çok ülkede gerekse Türkiye'de giderek genişlemekte ve yapılan yardım harcamaları artmaktadır. Sistemin kapsamındaki genişleme ve harcamalarındaki artış; sunulan hizmetin ihtiyacı karşılayıp karşılamadığı ve kaynakların daha etkin nasıl kullanılacağı hususlarını önemli hale getirmektedir.

Türkiye'deki sosyal yardım sisteminin değişen koşullara cevap verilebilmesi ve kaynakların etkin kullanımının sağlanmasına yönelik reform çalışmaları bir süredir gündemdedir. Bu çalışma; Türkiye'deki sosyal yardım sisteminin eksik ve zayıf yönlerinin tespit edilmesi ve bu sorunların giderilerek daha iyi bir sisteme nasıl ulaşılabileceğine yönelik öneriler sunmayı amaçlamaktadır. Bu amaçla; sosyal yardım sisteminin işleyişi iki açıdan ele alınmıştır. Öncelikle, sistemde hizmeti sunan kurum/kuruluşlar açısından bakılarak, sosyal yardım programlarının nasıl yürütüldüğü incelenmiştir. Ardından, hizmeti alan faydalanıcılar açısından sistemin nasıl işlediği görülmeye çalışılmıştır. Sistemin faydalanıcılar açısından görülebilmesi için; niceliksel ve niteliksel olmak üzere iki tür analiz yapılmıştır. Niceliksel analizle, faydalanıcıların özellikleri ortaya koyulmaya; niteliksel analizle de sosyal yardımların faydalanıcılar açısından ne ifade ettiği gözlenmeye çalışılmıştır.

Sosyal yardım sisteminin değişen ihtiyaçlara cevap verebilmesi ve sisteme aktarılan kaynağın etkin olarak kullanılabilmesi için; sistemde bazı değişikliklere ve yeni uygulamalara ihtiyaç duyulmaktadır. Sistemin en önemli eksikliği sosyal yardım programlarıyla istihdam arasındaki bağlantının mevcut olmayışıdır. Çalışabilecek durumda olup çalışmayan ve muhtaç durumda olduğu için sosyal yardım alanlar açısından bu bağlantının kurulması gerekmektedir. Sosyal yardım programlarının hedef kitleleri belirlenirken, yoksulluğa karşı dezavantajlı konumda bulunan kesimlere öncelik tanınmalıdır. Özellikle ülkenin kalkınmasında beşeri sermayenin önemi dikkate alınarak; çocuklu ailelere özel önem verilmesi, gerekiyorsa bu ailelerin düzenli sosyal yardım programlarından, bu programların istihdam bağlantısı kurularak, yararlandırılmaları gerekmektedir. Bu kapsamda, sistemin yeniden yapılandırılması, yeni bir sistem kurulması şeklinde değil, mevcut sistemin iyileştirilerek güçlendirilmesi şeklinde olmalıdır.

Anahtar Kelimeler

Sosyal Yardım, Sosyal Koruma, Sosyal Güvenlik, Sosyal Koruma Ağı, Yoksullukla Mücadele, Sosyal Devlet, Asgari Gelir Desteği, İstihdam Yanlı Sosyal Yardımlar

ABSTRACT

Planning Expertise Thesis

ASSESSMENT OF THE SOCIAL ASSISTANCE SYSTEM IN TURKEY

Hande HACIMAHMUTOĞLU

Social assistance, one of the main tools of fighting against poverty, is the unpaid transfers given by the State, by means of in-kind or in-cash, to the people who are in need. In recent years, the scope of the social assistance both in many countries of the world and in Turkey has been extending and the social assistance expenditures has been increasing. This extension of the scope and increase in expenditures makes the following issues important: whether the service provided meets the need or not and how it is possible to use resources more efficiently.

The reforms towards making social assistance system in Turkey to be responsive to the changing circumstances and to provide the effective use of resources, are on the agenda for a while. This study aims to identify the weak and incomplete points of the social assistance system in Turkey and to provide recommendations in order to reach to a better system by eliminating these problems. For this purpose the operation of the social assistance system has been considered in two aspects. First, how social assistance programs executed was investigated from the perspective of the organizations/institutions providing these services within the system. Then, the operation of the system from the perspective of the beneficiaries who are receiving these services, was observed. In order to observe the system from the beneficiary perspective, two types of analysis were performed: one being quantitative and the other being qualitative. With the quantitative analysis the beneficiary profiles are identified and with the qualitative analysis the meaning of social aids in beneficiaries' eyes was observed.

There is a need for some change and for new applications within the social assistance system in order to address the changing needs and to use the resources allocated to the system effectively. The most important shortcoming of the system is the lack of the link between the social assistance programs and employment. This link should be established for those who are not working although they are capable to do so and who are receiving social aid due to their need. The segments of the society that are in worse position in terms of poverty should be given priority when the target groups of the social assistance programs are identified. Keeping the importance of the human capital in nation's development in mind, special attention should be paid to the families with children, and if necessary these families should benefit from regular social assistance programs, with established links of these programs with employment. In this scope the restructuring of the system should not mean to establish a new system, but rather a strengthening of the current system by some improvements.

Key Words

Social Assistance, Social Protection, Social Security, Social Safety Nets, Fight Against Poverty, Social State, Guaranteed Minimum Income, Workfare